

М. М. Іванік

Лавразія

ЛАВРАЗІЯ – один з двох суперконтинентів, який утворився приблизно 180–200 млн років тому, коли розпався єдиний на Земній кулі протоконтинент Пангея. Л. розташувалася у Пн. півкулі, до неї входили сучасні Пн. Америка, Гренландія, Європа, Сибір, Пн. і Сх. Китай. Термін «Л.» походить від двох назв – Лаврентій. щит (Лаврентія; пізніше перейменов. у Канад. щит) та Азія. Нині існує р. Св. Лаврентія, яка протікає тер. Канади і США та впадає в однойм. западину Атлантич. океану. В Пд. півкулі в ті часи виник суперконтинент Гондвана, який об'єднував сучасні Пд. Америку, Африку, Індію, Австралію та Антарктиду. Л. та Гондвану розділяло море Тетіс, ін. частину Земної кулі займав океан Панталасса. До поч. 20 ст. в геології панувала теорія фіксизму (від франц. – закріплювати), відповідно до якої сучасні континенти існували завжди та не змінювали свого розташування. 1912 нім. геофізик А.-Л. Ваґенер, аналізуючи контури Пд. Америки та Африки, прийшов до висновку, що колись вони були єдиним континентом (див. також [Дріфтова гіпотеза](#)). Згодом з'явилася низка доказів того, що континенти мають здатність рухатися в різних напрямках. Так виникла заг. теорія мобілізму (від лат. – рухливий), яка доводить, що континенти неодноразово змінювали свою форму та розташування на Земній кулі. На її основі була розроблена сучасна теорія літосфер. плит, за якою вся літосфера поділена на окремі блоки, що переміщуються на верх. пластич. шарі магми. Плити розділені між собою глибин. розломами. Завдяки лазер. вимірюванню та косміч. зйомкам стало можливим встановити напрями пересування літосфер. плит та швидкість руху (2–3 см на рік). Окремі літосферні плити можуть розходитися, тоді між ними відбувається розтягання. У цих зонах утворюються рифти (тріщини), через які відбувається вилив лави, завдяки чому формується кора океаніч. типу. З обох боків від рифтів у всіх океанах розташ. серединно-океанічні хребти. У випадку, коли одна плита насувається на іншу, між ними утворюється зона стискання. Напр., у результаті зіткнення Євразій. і Індо-Австралій. літосфер. плит сформувалася гірська система Гімалаї. Іноді одна плита занурюється під іншу. Так, літосферна плита Наска в Тихому океані занурюється під Пд.-Амер. літосферну плиту, в результаті чого утворився Перуан. жолоб, а з ін. боку – гірська система Анди. В юрський період (мезозой. ера) Л. почала розпадатися. Між Пн. Америкою і Євразією виник рифт, який дав початок утворенню Атлантич. океану. Одночасно море Тетіс через рух у пн. напрямі Афр. та Індостан. літосфер. плит значно зменшило свої розміри. Наприкінці юрсь-

кого періоду почали розходитися Пд.-Афр. та Афр. плити. На зламі мезозой. і кайнозой. ер (65 млн р. тому) Атлантич. океан набрав форми, близької до сучасної, тоді ж припинили існування Л. та Гондвана.

Бібліографічний опис:

Лавразія / М. М. Іванік // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-52714>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).